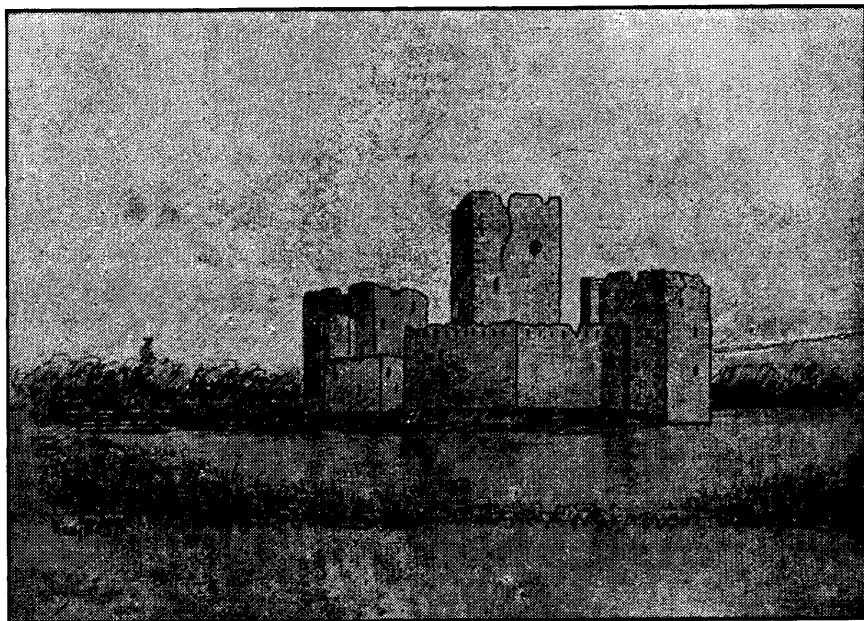

A MILLENNIUM ÉVE

(Schmidt Rudolf rekonstrukciója)

Becse vára, mielőtt lerombolták

VÁRROM A TISZA ALATT

A becsei királyi várat Hasznos néven először 1315-ben említik az oklevelek, majd Becse néven 1338-ban és 1342-ben is, bár falai már jóval korábban is állhattak. 1971-ben, a Tisza alacsony vízállása idején, Nagy Sándor régész vizsgálta meg az előbukkanó romokat. „Az alap alatt – írja –, másfél méter hosszú, hasított tölgyfakarók vannak sűrűn egymás mellé leverve, és erre vannak felépítve a falak. A falak széle egy sor téglával van

kirakva, ezek úgynevezett Árpád-kori polyvás téglák; belül a fal forró meszes habarcsba dobált római téglákkal van kitérve. Ennek alapján feltételezhető, hogy régebben épülhetett, mint ahogy eddig gondolták.”

Nagy Sándor még azt is megjegyezte, hogy előtte a becsei várat „még soha senki régészetileg nem vizsgálta meg”. Erre napjainkban remény sincs, mivel a törökbecsei duzzasztógát az év minden szakában magasan tartja a vízállást, ez most már csak bűvárok segítségével, vagy a folyó vízállásának csökkentésével lehetséges . . .

A Becse helynév első említése 1091-ben történt, s a későbbiek során hol a jobb parti mai Óbecsét, hol a bal parti mai Törökbecsét értették alatta. A két ikertelepet fontos tiszai rév kötötte össze.

A vár a bal parti részen, egy Tisza-szigeten állt. A mindenkori uralkodó tulajdonában levő várat, adományozással, többen is birtokolták, így Stevan Lazarević és Brankovics György szerb despota, a XV. század végén pedig ismét a királyé, I. Mátyásé.

A XVI. század derekán a becsei vár az egyetlen erősség, amely hősi ellenállást tanúsított az előrenyomuló törökkel szemben, úgy is mondhatnánk, hogy a mi tájainkon a védekezés egyetlen fénypontja, s csak sajnálhatjuk, hogy nem akadt egy vajdasági Gárdonyi Géza, aki regénybe öntötte volna a „hazafiasság hőskölteményét”.

A török 1551. szeptember 15-én, Tinódi Sebestyén hírverse szerint, „Becsét megszállá, táborát járatá, álgukat igazgatá”. Az ostromlóknak ötven pattantyúja volt, ezek között nyolc mozsárágyú, azaz bombarda is van, amelyeknek golyóbisai alkalmasak a falak törésére. A védők felszerelése hiányos. Egy ágyújuk sem volt, hogy legalább nyugtalaníthatták volna az oszmán táborát, de fogytán volt „a por és a vas” is, nem volt mivel tölteni azt a száz–százhusz kovás, kanócos puskát, meg az öt–hat mordályt. Nem maradt más hátra, mint tárgyalni a törökkel.

Erre szeptember 19-én, az ostrom negyedik napján került sor. Fügedy Gábor várkapitány – a porkoláb, ahogy Tinódi régiesen mondja –, miután a török parancsnok, a híres Szokoli Mehmed beglerbég (Mehmed paša Sokolović) biztosította személyi biztosságát, két társával együtt, a reggeli órákban, kilovagolt a várból, és a parancsnoki sátor felé vette az irányt. A török főlénye tudatában, megadásra szólította fel a védőket, amit Fügedy elutasított (szabad elvonulást kért), s már indult is vissza a várba, amikor a fegyveres janicsárok körülkerítették, s két társával együtt felkoncolták. Időközben, a tűzszünet idején, a törökök meglepetésszerűen ro-

hamra indultak, a romos falakon át behatoltak a várba, s kardélre hányták a védőket: hírmondó sem maradt közülük . . .

A zentai csata után (1697) a Temesköz török kézen maradt, de a karlócai békeszerződés (1699) értelmében az ottani várakat le kellett rombolnia, így a becseit is, amelyet korábban felújított, és amelynek „árkában a Tisza vize folyik”, ahogy azt egy korabeli utazó leírta.

A szabályos négyszög alaprajzú, négy saroktornyos vár maradványa a Tisza szabályozása idején került víz alá.

KALAPIS Zoltán